



Constantin BRÂNCOVEANU - martir creștin (1654 - 1714)

Radu MOȚOC

Urmaș legitim al Basarabilor, cîrmuind într-o vreme de mari frămîntări, Constantin Brâncoveanu face dovada unor remarcabile însușiri politice și diplomatice, fapt ce l-a ajutat să se mențină în scaunul Țării Românești, mai bine de un sfert de veac (1688 - 1714). Se bucura de aprecierea unor renumiți monarhi europeni precum: Ludovic al XIV-lea, Leopold I al Austriei, sau Petru cel Mare, cu care întreținea prudente și echilibrate legături diplomatice.

Neamul Brâncovenilor, vechi ca și moșia de baștină purtînd același nume, începe să se impună prin reprezentanții săi în Divanul țării, pe cîmpurile de luptă și în complicatele misiuni diplomatice încă din vremea lui Mihai Vodă Viteazu.

Constantin Brâncoveanu se naște la 15 august 1654 în satul Brâncoveni. Rămas orfan de tată, intră în grija mamei sale, care îl deprinde să învețe grecește și latinește. Iubitor de carte, sprinten la minte, blînd, cumpătat, la vîrsta de 20 ani se căsătorește cu Maria, fiica postelnicului Neagoe. Căsătoria le-a fost binecuvîntată de Dumnezeu cu 11 copii, 4 băieți: Constantin, Ștefan, Radu și Mateiaș și 7 fete: Stanca, Maria, Ilinca, Safta, Ancuța, Bălașa și Smaranda. În anul 1674, Duca Vodă (1674 - 1678) îl numește postelnic, iar Șerban Cantacuzino (1678 - 1688), unchiul său, îl face agă (1679), vel postelnic (1680), ispravnic al orașului București (1683) și în înalta funcție de vel logofăt (1687). Cînd la 29

octombrie 1688, după o scurtă suferință încetează din viață Șerban Cantacuzino, Divanul domnesc întrunit de urgență, îl alege pe Constantin Brâncoveanu domn al Țării Românești. La scurt timp, un agă turc aduce de la Constantinopol cuca, caftanul, steagul de domnie și tuiurile. Așezat în scaun, noul domnitor de numai 34 ani, are de înfruntat și de luptat cu „vremuri tulburi înconjurată de oști și de vrăjmași” din partea osmanlıilor, austrieilor și tătarilor. În 1690, Brâncoveanu în fruntea unui corp de oaste muntenească, otomană și tătară obține izbînda împotriva generalului Heissler și a trădătorului Constantin Bălăceanu. În noaptea de 8 august 1690, lăsînd unități de acoperire să atace zidurile ce închideau pasul Bran, oștile aliate au pornit înapoi spre Rucăr și au traversat Piatra Craiului astfel că, la 11 august, au surprins regimentele austriece pe care în aceeași zi le-au decimat la Zărnești, unde Bălăceanu a fost ucis în lupte, au murit și cei șase generali din armata lui Heissler, însăși generalul Heissler a căzut prizonier. De la Hanibal încoace, nici un comandant de oști nu s-a decis. După acest an, Țara Românească n-a mai avut război cu nimeni și domnul s-a preocupat să mențină raporturile strînse cu Leopold I al Austriei, care în 1695 îi acorda lui Brâncoveanu titlul de "Principe al Sacrului Imperiu Roman". Aceiași diplomatie o exercită și asupra Transilvaniei unde își cumpără o serie de proprietăți. În anul 1654, văduva principelui Gheorghe I Rakoczi,

zălogește pentru 2500 florini moșia Sâmbăta de Sus marelui vornic Preda Brâncoveanu pentru serviciile aduse. Constantin Brâncoveanu mai avea case la Brașov și în Șchei, iar la Sîmbăta de Sus va clădi, pe moșia moștenită de la bunicul lui o mănăstire și un palat după modelul celor de la Potlogi și Mogoșoaia.

Dându-și seama de tendințele de catolicizare a Curții de la Viena asupra românilor transilvăneni, Brâncoveanu apără din răspunderi integritatea ortodoxiei de peste munți. În anul 1700, când unii clerici ortodocși, înclinau să accepte „uniația”, Brâncoveanu scrie mitropolitului Atanasie să păstreze curată învățătura ortodoxă, întărind acestuia mai multe danii între care 6 000 bani anual, moșia Merișani din Argeș, și o tiparniță.

După 1703, urmează cea mai frumoasă și rodnică perioadă din viața domnitorului, însoțită de liniște și belșug, edificând biserici și palate, încurajând artele, tipărind cărți. Fiind cu mare dragoste de Dumnezeu, a ridicat din temelii și a înzestrat multe biserici și mănăstiri, atât la noi cât și în afara hotarelor. Între ctitoriile acestuia enumerăm în ordine cronologică: Potlogi - 1683, Mogoșoaia - 1688, Hurez - 1690 - cea mai mare și frumoasă dintre mănăstirile lui Brâncoveanu unde își pregătise mormîntul și unde, în pridvor, este pictat alături de doamna Marica, feciorii și fetele sale, Biserica Sf. Gheorghe Nou - București care adăpostește mormîntul și osemintele ctitorului; mărește și împodobește mănăstirea Dintr-un Lemn, Arnota, Brâncoveni - Romanați; rectorește Bistrița, Strehaia, Sadova și face mari donații Tismanei; acoperă cu aramă și zugrăvește biserica de la Curtea domnească. În 1703, zidește biserica mînăstirii Sf. Sava unde în secolul XVII-XVIII a funcționat Academia și, mai târziu, Școala română a lui Gheorghe Lazăr; înalță clopotnița din Dealul Mitropoliei. În alte localități: la Râmnicu Sărat, Făgăraș, Sîmbăta de Sus, Ocna Sibiului, Poiana Mărului, Voievodul a zidit biserici

noi sau a ajutat biserica din Șcheii Brașovului și mitropolia de Alba Iulia. În afară de acestea, în 1698, prin grija lui Brâncoveanu se înalță două biserici noi - una la Ismail și alta la Galata (Istanbul). Totodată, trimite ajutoare substanțiale la Athos, Ierusalim, Constantinopol, Muntele Sinai, Alexandria și în alte părți din Orientul Creștin.

Constantin Brâncoveanu a fost și un rafinat *om de carte*, un mare ocrotitor al culturii românești din acea vreme. Pe lângă stolnicul Constantin Cantacuzino, mitropolitul Antim Ivireanu, frații Radu și Serban Grecianu, la Curtea lui Brâncoveanu găsesc adăpost erudite personalități eclesiastice cu ajutorul cărora domnitorul înființează cinci tiparnițe la București, Snagov, Râmnic, Târgoviște și Buzău, iar în afara granițelor - la Bălgrad, Alep și Tbilise. Cu ajutorul vrednicului mitropolit Antim Ivireanu au fost tipărite aproape 400 cărți în limba română, slavă, greacă, armeană, arabă, turcă și georgiană. Monumente de o rară frumusețe sînt *Biblia* lui Șerban, *Mărturisirea de credință* a lui Petru Movilă și *Mineele* de la Buzău, contribuind la înlocuirea limbei slavone cu limba română literară.

Curtea domnească și ctitoriile brâncovenești se remarcă prin sculptura în piatră, adevărate broderii de mare rafinament împodobesc ușile și ferestrele, o admirabilă simbioză artistică, care a dat naștere la ceea ce numim astăzi „stilul brâncovenesc” - o îmbinare al barocului italian cu cel existent în arta populară românească.

Peirea lui Brâncoveanu fusese pusă la cale încă după bătălia de la Stănilești din 1711, dar decizia a fost amănată pentru a se aduna mai multe dovezi împotriva lui. Convincerea sultanului era întărită și de intrigile pe care unchiul domnitorului, stolnicul Constantin Cantacuzino, le făcea pentru a obține domnia pentru feciorul său. În ziua de 23 martie 1714, Brâncoveanu este mazilit și începe drumul calvarului spre Constantinopol unde este închis la închisoarea Yedicle împreună cu cei

patru fii și patru gineri. Chiar în prima zi, în fața soției și copiilor, Brâncoveanu este supus la cele mai groaznice chinuri: fier înroșit pe piept, cercuri de metal înroșite în jurul capului, pentru a-l determina să mărturisească unde îi sunt averile. La 14 august, nemaiputând răbda chinurile, Brâncoveanu, într-un moment de revoltă sufletească, blestemă cu voce tare atât pe marele vizir, cât și pe sultan, aceasta determinându-l pe sultan să semneze sentința de condamnare la moarte.

La 15 august 1714, când altă dată doamna Maria își serba onomastica și voievodul împlinea 50 ani, într-o zi de duminică, Brâncoveanu cu cei patru fii ai săi și cu marele vistier Ienache Văcărescu, legați în lanțuri, au fost duși într-o piață din cartierul Galata unde urma să aibă loc sângerosul spectacol. La execuție au asistat sultanul Ahmed al III-lea și reprezentanții diplomați ai Rusiei, Austriei, Angliei, Veneției etc. Înainte ca securea călăului să reteze capetele curajoșilor și evlavioșilor coconi, Brâncoveanu îi îmbărbătă spunându-le: "Fiți viteji, fiii mei, am pierdut tot ce avem: țară, nume, bogății, ne-au rămas doar sufletele pe care nu trebuie să ni le pierdem".

Căzu mai întâi capul lui Văcărescu, apoi urmă al lui Constantin, al lui Ștefăniță, al lui Radu. Însălmântat și cu ochi în lacrimi Mateiaș, fiul cel mai mic, cade în genunchi și cere iertare sultanului. Acesta schiță un gest de generozitate și întreabă pe tată dacă îngăduie fiului să-și schimbe credința, la care Brâncoveanu răspunde categoric: "Nu! din sângele Brâncovenilor nimeni nu și-a pierdut credința". Rămas singur, Brâncoveanu își pleacă capul sub satârul călăului. Prin grija patriarhului ortodox de Constantinopol, pe care Brâncoveanu îl ajutase mult, trupurile celor șase martiri au fost pescuite și aduse la mănăstirea Precista din Halky. Doamna Maria reuși în 1715 să se elibereze din închisoare și, după 4 ani, aduce în mare taină trupul soțului și-l îngroapă în iunie 1720 în biserica Sf. Gheorghe Nou din București unde se odihnește și astăzi.

Constantin Brâncoveanu a fost, este și va rămâne una din personalitățile cele mai de seamă ale trecutului nostru politic și cultural, trăitor adânc al credinței strămoșești, citor, martir al legii lui Hristos, demn de admirat și vrednic de urmat pentru oricine care trăiește creștinește și simte românește.